

Міністерство культури та інформаційної політики України
Національна бібліотека України для дітей
Національна секція Міжнародної ради з дитячої та юнацької книги (IBBY)

Світові практики промоції дитячої книги і читання: історія впровадження та сьогодні

Методичний лист

<https://www.ibbyitalia.it/>

Київ — 2022

Міністерство культури та інформаційної політики України
Національна бібліотека України для дітей
Національна секція Міжнародної ради з дитячої та юнацької книги (IBBY)

*Світові практики
промоції дитячої
книги і читання:
історія впровадження та сьогодення*

Методичний лист

Київ — 2022

УДК 061(100):028
С 24

Укладач: Т.М. Кузілова
Редактор: О.А. Кадькаленко
Відповідальна за випуск: А.І. Гордієнко

Світові практики промоції дитячої книги і читання: історія впровадження та сьогодення : метод. лист / Нац. б-ка України для дітей ; уклад. Т. М. Кузілова ; ред. О. А. Кадькаленко. — Київ : НБУ для дітей, 2022. — 36 с. В інформаційному листі розглянуто історію впровадження кампаній, програм та проєктів з підтримки читання та сучасні практики залучення до книги дітей у різних країнах світу з метою підвищення інтересу до читання.

© Національна бібліотека України для дітей

«Все, що ви шукаєте, існує у всесвіті, але проста людина хіба тільки 1 % може побачити своїми очима, а решту 99 % вона пізнає через книгу».

*Рей Бредбері
«451 градус за Фаренгейтом»*

Розвиток у сучасному світі чи не першочергово визначається не лише швидкістю і якістю каналів обміну інформацією, але й якістю самої інформації, а головне — мірою її освоєності всім суспільством. І звісно, що читання у такому контексті відіграє ключову роль як найважливіший спосіб опанування наукового, професійного та повсякденного знання, базової соціально значущої інформації, що міститься в друкованих та електронних книгах, журналах, газетах, різних документах, інтернет-ресурсах, і перше за значимістю джерело соціального досвіду та освоєння смислів, накопичених людством.

Початок третього тисячоліття відзначається серйозними негативними тенденціями щодо падіння інтересу до читання, особливо серед молодого покоління. Разом із тим світова спільнота завжди визнавала читання найважливішим елементом культури, інструментом підвищення інтелектуального і духовного потенціалу людства. Саме тому проблеми державної і громадської підтримки читання ставляться на один рівень із такими важливими пріоритетними завданнями, як безпека країн світу, збереження і розвиток національних культур тощо. Серед усіх каналів комунікації читання, а особливо читання книг як у друкованому, так і в електронному вигляді, визначають найважливішим фактором збереження ядра національної культури, підтримки та примноження багатств рідної мови.

Світ швидко змінюється, стає більш віртуально-мультимедійним, і внаслідок того техніки промоції читання також вдосконалюються та намагаються відповідати сучасним запитам. У різних державах існують свої підходи до розв'язання проблеми нечитання книжок. Розвинені країни витрачають шалені кошти на втілення державних програм, які спонукають людей проводити час із книгою. І не дарма. Читання книжок відіграє величезну роль у добробуті населення та позитивно впливає на економіку країни. Відомо безліч досліджень про взаємозв'язок між успіхами в навчанні у країнах з розвинутою читацькою грамотністю і країнами з невисоким її рівнем; між кількістю читачів і кількістю в'язниць у країні; між ВВП і рівнем читацької грамотності. Але ці показники вказують на кейси розвинених країн, де держава постійно робить цілеспрямовані кроки для розвитку читання. Усі вони переслідують одні й ті ж цілі: зробити читання привабливим для сучасної людини, показати його важливість для розвитку як окремої особистості, так і суспільства в цілому, адже у сучасному динамічному середовищі стає все важче зацікавити дитину читанням. Проте роль книжки у процесі становлення підрастаючої особистості залишається незамінною.

Слід зазначити, що саме падіння читацької культури і функціональна неграмотність, що розвивається як наслідок, призвели до того, що в деяких зарубіжних країнах були прийняті нові закони та плани щодо розвитку бібліотечного обслуговування дітей (Данія, Норвегія, Японія); стали з'являтися національні центри дитячого читання та літератури для дітей як «паранаціональні» дитячі бібліотеки (відділення національних бібліотек), головним завданням яких є збирання, збереження та вивчення літератури для дітей, а також поширення знань про неї (Франція, Японія, Південна Корея); відкриваються самостійні дитячі бібліотеки, спеціалізовані установи культури, які обслуговують дітей та молодь і не входять до складу публічної бібліотеки (Франція, Італія, Нідерланди), та невеликі міські бібліотеки, покликані надавати послуги дитячому населенню регіону (останніми роками такі бібліотеки відкрито у Німеччині, Нідерландах, Аргентині, на Кубі, в Індонезії, Китаї); будуються нові, добре оснащені бібліотеки для дітей та підлітків часто за спеціальними архітектурними проектами («Бібліотека 100 талантів» у Нідерландах, у створенні якої брали участь самі діти; бібліотека-медуза в Чехії, яка змінює свій колір залежно від часу доби та ін.).

Усвідомлюючи всю важливість проблеми читання, бібліотекарі усього світу намагаються знайти дієві стимули залучення дітей до книжки, звичайно шляхом використання бібліотечного простору, адже у бібліотеці дитина не тільки знаходить потрібну інформацію, а й може поспілкуватися зі своїми однолітками, поділитися своїми проблемами, знайти захист від бурхливого технократичного і прагматичного часу, відволіктися від реалій нашого іноді далеко небезхмарного життя, занурившись у світ доброї казки та фантазії.

Все інтенсивніше до вирішення цієї проблеми долучаються і впливові міжнародні організації: ЮНЕСКО, ІФЛА, Міжнародна рада з дитячої та юнацької книги (ІВВУ) та інші.

Міжнародна рада з дитячої та юнацької книги (ІВВУ) — найвпливовіша некомерційна організація у світі, яка займається популяризацією книг для дітей, заснована в Швейцарському Цюріху в 1953 р. Сьогодні вона складається з 80 національних секцій по всьому світу. Серед її засновників були письменники Астрід Ліндгрен та Еріх Кестнер. Як неурядова організація з офіційним статусом в ЮНЕСКО та ЮНІСЕФ ІВВУ відіграє визначну роль для розвитку дитячих книжок. Саме завдяки ІВВУ півстоліття тому у всьому світі 2 квітня у день народження всесвітньо-відомого казкаря Ганса Крістіана Андерсена почали святкувати Міжнародний день дитячої книги. Основна місія ІВВУ — сприяти міжнародному взаєморозумінню через дитячі книжки; захищати та відстоювати права дітей відповідно до Конвенції ООН про права дитини; заохочувати видання якісних дитячих книжок в країнах світу; стимулювати дослідницьку та наукову роботу в галузі дитячої літератури.

Українська секція ІВВУ функціонує з 1997 р. (першою базою з 1997 до 2013 р. була ЦБС для дітей м. Дніпропетровська, а з 2013 р. — НБУ для дітей). Президент національної секції ІВВУ — Алла Гордієнко. Українська секція ініціює та

проводить численні кампанії на підтримку дитячого читання й популяризацію української дитячої книжки в світі. Це Всеукраїнська літературна премія імені Всеволода Нестайка (2021 р.); щорічні конкурси: Всеукраїнський дитячий літературний конкурс «Творчі каникули» (2017 р.), Всеукраїнський конкурс «Лідер читання», за умовами якого переможці входять до складу національного дитячого журі міжнародної премії ІВВУ (2018 р.), а також Міжнародний дитячий конкурс-еднання «НА ОДНІЙ ХВИЛІ» (2020 р.), Міжнародний конкурс дитячої листівки «Дітям світу – сонце й мир!» до Всесвітнього дня дитини (2022 р.).

У 2021 році Українською секцією було реалізовано проєкт «Зелена хвиля екочитання»: заходи і тренінги з просування екологічного читання для всіх без обмежень», який став одним з переможців конкурсу за Програмою ІВВУ-Yatada 2021 — Право дитини стати читачем. У рамках проєкту відбувся дводенний семінар-тренінг та Всеукраїнський конкурс дитячого екомалюнка «Книга і діти, екологія і світ».

Завдяки діяльності Української секції за останні роки подано номінантів на престижні міжнародні книжкові нагороди і від України: Премія Г.К. Андерсена (номінації «Письменник» та «Ілюстратор»), внесення книжок до Почесного списку ІВВУ, (у категоріях «автор», «ілюстратор», «перекладач»), подання видань до колекції ІВВУ «Видатні книги для молодих людей з обмеженими можливостями»; саме у повноваженнях секції ІВВУ є подання кандидатів на щорічну Меморіальну премію Астрід Ліндгрен (шведська премія за досягнення в дитячій літературі, заснована урядом Швеції в 2002 році), тож з 2018 року імена українських творців книги звучать і серед номінантів на цю престижну літературну премію.

Досвід різних країн свідчить про те, що сьогодні тема підтримки дитячого читання та повернення йому втраченого статусу престижного заняття вважається однією з найактуальніших та займає чільну позицію в усьому світі. «Палітра» підходів, методів і практик у світовому досвіді дуже насичена. Його вивчення доводить, що бібліотеки у багатьох країнах світу є фундаментальним соціальним інститутом, особливо важливим і необхідним при вирішенні загальнонаціональних завдань, до яких належить просування читання, з ґрунтовним і багатограним досвідом роботи, а безпосередньо дитячі бібліотеки — це інституції, що не лише надають літературу та інформацію, але й створюють найкраще комфортне середовище для формування майбутнього читача. Головне їхнє завдання — дати юному читачеві можливість отримати радість від читання кращої художньої літератури, навчитися читати для духовного зростання та розвитку.

Познайомимося з історією найбільш цікавих практик промоції дитячої книги і читання у зарубіжних країнах.

БЕЛЬГІЯ — Бельгійські секції ІВВУ — Фламандська філія на чолі з президентом Пані Євою Девос знаходиться в Антверпені; французьке відділення на чолі з президентом Пані Марі Ваббес працює в Брюсселі.

У Бельгії, як у більшості країн Європи, книги — це досить дороге задоволення, яке практично неможливо безкоштовно скачати з інтернету. Бельгійський Фонд читання, заснований ще у 2002 році, розвивається за рахунок грантів від уряду Бельгії. Його мета — створювати в країні умови, що сприяють читанню. У 2006 р. до складу Фонду читання увійшов Національний центр дитячої літератури, який є частиною міжнародної академічної спільноти спеціалістів у галузі дитячої літератури. Фонд втілює ідеї, спрямовані надихати дітей та дорослих на читання якісних книг, адже потреби різних вікових категорій та соціальних прошарків визначають і різні підходи у залученні до книги. Щоб залучити дітей до читання, щорічно організовується фестиваль для юних читачів *«Тиждень дитячої книги»* у березні. Він передує *«Тижню читання вголос»*, що стартує останнього тижня листопада, у рамках якого Фонд передає у центри дозвілля, дитячі садки та школи понад 180 тисяч безкоштовних видань дитячої літератури. Цікава практика Фонду в об'єднанні юних ентузіастів читання у *«Дитяче журі»*, яким пропонується десять книг для їхньої вікової групи, після прочитання яких вони отримують право голосувати за те, що сподобалося. Часто члени Дитячого журі зустрічаються перед голосуванням та обговорюють представлені на конкурс книги, що розвиває їх літературний смак та формує критерії оцінки їхнього читацького досвіду. Лише за останні п'ять років понад 6000 дітей віком від 6 до 16 років взяли участь у цьому проєкті.

Проект «Книги для малюків», націлений на дітей від 0 до 3-х років та їхніх батьків і не тільки, просуває ідею про те, що раннє знайомство з книгами — не лише найкращий спосіб прищепити любов до них, а й допомагає забезпечити батьків потрібними книгами. Молоді сім'ї одержують набори книг, інформаційні матеріали бібліотек та чеки на 3 книжкові покупки протягом перших трьох років життя дитини.

БОЛГАРІЯ. Однією з важливих літературних подій країни є щорічний *Національний фестиваль дитячої книжки в Болгарії*. Його історія починається ще далекого 1999 р. У невеликому болгарському містечку Слівені, у місцевій бібліотеці імені Сави Доброплодного, за сприяння Міністерства культури, муніципалітету та ще кількох фондів було організовано свято дитячого читання. У 2004 р. фестиваль заснував свій інститут премій: глобальний внесок у письмову культуру для дітей, найкраще видавництво, автор та художник. Примітним є те, що лауреатами стають не лише болгарари, а будь-хто з міжнародних учасників фестивалю. Гості заходу — письменники, видавці, продавці книжок, бібліотечні фахівці з Болгарії та з-за кордону, педагоги, психологи, представники болгарських товариств за кордоном і багато дітей.

БРАЗИЛІЯ — *Бразильська секція ІВВУ на чолі з президентом Аміром П'єдаде працює у Ріо-де-Жанейро. Створена у 1968 р., є приватною некомерційною орга-*

нізацією. У 1974 р. організувала 14-й міжнародний конгрес IBBY у Ріо-де-Жанейро, що став першим конгресом IBBY, який проходив за межами Європи.

До порівняно недавнього часу Бразилія мала репутацію країни, де більшість населення складається з бідних людей, позбавлених доступу до книги та культури. Згодом питанням просування книги та читання до широких верств населення, розширенню бібліотечного обслуговування всіх жителів країни стала приділятися особлива увага на найвищому державному рівні, цей напрям діяльності став одним із найважливіших державних завдань. У 2003 р. було прийнято «Закон про книгу», який визначив державну політику щодо книжкової справи та бібліотечного обслуговування населення. Він зобов'язав державу, а також штати та муніципалітети передбачати витрати на утримання бібліотек та комплектування їхніх фондів. Проблема впровадження книги та читання у повсякденний побут населення країни стала однією з пріоритетних для держави та суспільства у Бразилії, адже до 2005 р. приблизно у тисячі муніципалітетів ще не було жодної бібліотеки. У 2004 р. Міністерством культури висунуто програму «Відкрита книга», метою якої було забезпечення бібліотеками всіх муніципалітетів країни. Найважливішим документом стратегічного значення став затверджений у 2005 р. Національний план розповсюдження книг та читання (Plano Nacional do Livro e Leitura).

У 2001 р. Міністерством освіти було розпочато програму «Книга в моєму домі», спрямовану на поширення художньої літератури серед учнів 4-х та 5-х класів. Кожен учень отримував набір із п'яти книжок: збірник віршів, розповідь, казку, твір класичної літератури, п'єсу чи збірку творів народного фольклору.

2018 р. Світовий банк оприлюднив дослідження, за даними якого Бразилії з її рівнем читання знадобиться 260 років, щоб досягти показників рівня читання економічно розвинених країн. Більшість громадян країни не читають, посылаючись на брак часу та недостатню мотивацію. З того часу в Бразилії з'явилося одразу кілька державних ініціатив, покликаних популяризувати читання. Одна з них працює з батьками, щоб пояснити, чому важливо читати з дитиною щодня, інша прагне зблизити книги та цифрові платформи. Перебуваючи під враженням від даних дослідження Інституту книги Бразилії, згідно з якими мешканці країни читають у середньому лише дві книги на рік, видавництво L&PM Editores спільно з рекламним агентством Afíca створили книжки-проїзні — у книги вмонтовують спеціальні чіпи, які дають право на 10 безкоштовних поїздок. Поповнити чіп можна через спеціальний інтернет-ресурс. Якщо книга прочитана, а поїздки залишилися, можна поділитися нею з другом. Акцію організатори приурочили до Всесвітнього дня книги та хочуть таким чином популяризувати читання. У Бразилії сьогодні здійснюються неймовірні ініціативи з прискореного культурного розвитку країни та залучення молодого населення до читання. Для цього запущено ще одну соціальну кампанію з популяризації читання книг за допомогою твітів — *Penguin-Companhia's Tweet For a Read*. Вона досить високотехно-

---

логічна, і в режимі «завжди онлайн» пов'язує читача книги із... самим автором цієї книги! Тож примушувати читати книгу буде безпосередньо її «автор». Якщо він (завдяки технології) «побачить», що ви закинули читати його книжечку, він кине миттєвий твіт із нагадуванням — «Ну? Що заснув? Читай далі». І тут не йдеться про тих, хто завантажує книги на електронні читалки, — таке спілкування можливе саме з тими читачами, які купують паперові книги, завдяки особливій «книжковій мітці», що невидимо і непомітно присутня на книжці як бар-код або металевий маячок проти крадіжки. Книжковий маячок, книжкова мітка, що дозволяють жартівливо перекидатися твітами між читачем і автором книжки — це виведені на новий технічний рівень, традиційні «зустрічі письменника зі школярами» або «літературні вечори», «презентації нових книг», які забирали в авторів занадто багато сил. Тепер ілюзію доступності письменника читачам створює технічна програма, де письменник нібито завжди «на зв'язку», він пильнує — чи ти читаєш його книгу. Особливо креативно виглядають твіти від покійних класиків. Зрозуміло, їх пишуть не великі мерці, а організатори флеш-мобу, які за геніїв створили фейкові акаунти.

ВЕЛИКА БРИТАНІЯ — *Британська секція IBBY була засновано з вірою в те, що дитячі книги мають силу як змінити життя дітей, так і покращити міжнародне взаєморозуміння. Працює в Лондоні на чолі з головуючою пані Сью Менсфілд з метою популяризувати міжнародний аспект дитячих книжок, представляючи британські дитячі книжки за межами Великобританії та дитячі книжки з усього світу в межах Великобританії. Видає електронний журнал IBBYLink тричі на рік, а також регулярні електронні інформаційні бюлетені.*

Запорукою успіху дитячого книговидання у Британії є два ключові фактори: розвинені ринки мають доступ до відносно достовірної й дуже детальної статистичної інформації, що дає видавцям змогу адекватно оцінювати свої шанси в певному сегменті; підтримка видавництвами й безперервна масова кампанія з популяризації читання серед дітей. Дитяче та сімейне читання у країні підтримує держава. Основними виконавцями проєктів щодо підтримки читання й книговидання є незалежна благодійна організація «Національний фонд грамотності» (National Literacy Trust) та «Агенція з читання», місія якої полягає в тому, щоб, працюючи з бібліотеками та їхніми партнерами, надихнути читати націю. Основна її діяльність сфокусована на п'яти основних напрямках: програми та ресурси з читання; партнерська співпраця та експериментальні моделі; дослідження та захист (адвокація); навчання; ресурси із просування читання. Для досягнення найвищих результатів проєкти працюють у партнерстві з представниками різних спільнот і структур, як-от міністерства культури та освіти, бібліотеки, книжковий бізнес, ЗМІ, молодіжні й благодійні організації, а також зірки спорту і шоу-бізнесу. Активно розвиваються програми, орієнтовані на різноманітні групи населення, серед яких родини з дітьми, діти та

підлітки, молодь і дорослі. Мета проєктів полягає в розвитку суспільства за сімома напрямками: читання та грамотність; цифрова грамотність; здоров'я і добробут; економічне зростання; культура й творчість; спільноти; навчання.

В основі *«Книжкового старту» (Bookstart)* лежить загальнонаціональна програма, покликана прищепити любов до книг із дитинства. Кожній трирічній дитині дають «портфель книг», аби спонукати батьків читати разом із малюками, залучати їх до процесу читання й відвідування бібліотек як звички на все життя. У межах програми розповсюджують безоплатні комплекти книг для дітей та довідкові матеріали для батьків і вихователів. «Книжковий старт» слугував моделлю для інших країн, які запровадили схожі ініціативи.

За підтримки «Агенції з читання» вже 20 років діє *проєкт «Виклик літнього читання»*, що є масштабною щорічною акцією з просування дитячого читання. Її мета полягає у тому, аби діти упродовж канікул прочитали шість і більше книг. Підліток може зареєструватися на сайті програми, ознайомитися з думками та відгуками однолітків, вибрати цікаві книги, а також пограти в сюжети, пов'язані з літературними творами. Спеціальна програма «Сортувач книг» (Book Sorter) після того, як школяр відповість на кілька запитань щодо читацьких уподобань, порадить йому твори. На сайті можна знайти нову літературу для читання, а також відгуки й поради однолітків. Учні мають змогу створити профіль і для себе, і для своєї сім'ї, а вчителі з його допомогою можуть ефективніше планувати заняття та заходи. На сайті є можливість організовувати читацькі змагання класу чи школи. До програми долучилися 94% британських бібліотек, у ній беруть участь 600 тис. дітей віком 4 – 12 років, і завдяки їй щороку в бібліотеках реєструється 48 тис. нових читачів. Дослідження показують, що участь у «Виклику» збільшує ступінь впевненості дітей у своїх силах як читачів та отримання задоволення від читання.

«Зірки читання Прем'єр-ліги» — партнерський проєкт Національного фонду грамотності та Прем'єр-ліги. Ця програма, спрямована на популяризацію читання й залучення до книжки неохочих і менш здібних читачів-учнів 5-6 класів, базується на популярності футболу серед юних британців. Завдяки використанню ресурсів та текстів, пов'язаних з футболом, у тому числі поезії та новин, учням надається можливість практикувати ключові навички грамотності, вміння робити висновки; розуміти різницю між фактами і припущеннями та робити оцінку онлайн-текстів. Контент для програми з підвищення грамотності розробляється разом із вчителями та фахівцями. Результат впровадження проєкту — 75% учнів досягають прогресу у читанні за шість місяців, семеро з десяти учнів пишаються тим, що вони стали активними читачами, пройшовши програму.

Спільний проєкт автобусної компанії Arriva North East та Національного фонду грамотності у партнерстві з Радою Міддлсбро. Щоб заохотити до читання більше людей у цьому районі, компанія безкоштовно роздавала пасажирам книжки для дітей у 27 своїх автобусах. Загалом подарували 15 тис. книжок.

Книжку можна було безкоштовно взяти на двох маршрутах, що пролягають через найменш благополучні райони Міддлсбро, куди автобуси здійснюють 22400 рейсів щотижня. Пасажири мали можливість читати книжки дорогою в автобусах і забирати їх із собою. 9000 пасажирів принесли додому безкоштовну книгу.

«*SPOKES*» — це проєкт, що має на меті надати батькам необхідні вміння та навички, з якими вони зможуть допомогти своїм дітям навчитися читати. Щотижня протягом трьох місяців батьки відвідують заняття, на яких педагоги-психологи та спеціалісти із допомоги батькам демонструють прості навчальні методи, які батьки зможуть використовувати, навчаючи своїх дітей читати. Два основні методи, які опановують батьки, — «Пауза. Підказка. Похвала» та «загально мовний» підхід до читання. Якщо перший метод підказує батькам, що робити, коли дитина не може прочитати слово, згідно з іншим підходом батькам рекомендують прочитані книжки не відкладати, а обговорювати зі своїми дітьми.

Кампанія «Люблячі бібліотеки», метою якої є вивчити нове бачення бібліотечного обслуговування в XXI столітті та залучити усіх до обговорення питання про те, що бібліотеки можуть зробити для читачів. Кампанія почалася з перетворення трьох бібліотек за дванадцять тижнів на моделі майбутнього, в основі якого лежить читання. «Люблячі Бібліотеки» створені Міністерством культури, засобів масової інформації та спорту за участі Товариства директорів бібліотек, Ради з музеїв, бібліотек та архівів, дев'яти британських видавців та Агентства читання. Метою проєкту є також стимулювання споживачів вимагати забезпечення найкращих стандартів обслуговування від їхньої місцевої бібліотеки.

ВІРМЕНІЯ — *Вірменська секція IBBY на чолі з президентом пані Рузан Тонян працює в Єревані.*

Однією зі значних багаторічних книжкових подій в країні є відзначення 19 лютого *Дня дарування книг*, ініціатором проведення якого виступив уряд Вірменії у 2008 р. Щороку у цей день Національна бібліотека Вірменії дарує регіональним бібліотекам 20-30 найменувань нових книг, закликає молодь дарувати книги один одному; у бібліотеках проходять презентації книг, театральні вистави за мотивами казок, зустрічі з письменниками та видавцями, акції з передачі книг дитячим бібліотекам.

Починаючи з 2012 р., Видавничий дім «Антарес» у співпраці з вебпорталом *dasaran.am* організовує для дітей 6-х класів «*Олімпіаду з читання*», розроблену на основі німецької моделі Змагань з читання *Vorlesewettbewerb*, що проводяться в Німеччині з 1946 року, і завжди вважалися дуже важливим засобом для залучення широкої громадськості до книжок та читання. Метою Олімпіади з читання у Вірменії є підкреслення важливості читання серед дітей. А цільовою аудиторією обрано саме шестикласників, адже у цьому віці діти визначаються зі своїми інтересами, і книга має посісти особливе місце у цьому списку. Переможці кон-

---

курсу мають стати героями для їх сімей, шкіл та районів завдяки своїй любові до читання та знань загалом, а також прикладом для своїх однолітків, пробуджуючи у них зацікавленість до читання. Школи, в яких навчаються переможці шкільного, міського та обласного рівнів змагань, отримують призи — нові книжки. Переможці та члени їхніх сімей також отримують призи від організаторів, інших партнерів і спонсорів конкурсу, а кількість партнерів зростає з року в рік.

З 2017 р. реалізовується освітній *проект «Zartnir»* (Չարթնիր, що у перекладі з армянської означає «прокинись і читай»), місія якого полягає у стимулюванні дітей до реалізації власного потенціалу, розвитку критичного мислення, розширення кругозору завдяки відомій літературі та розвиваючим інструментам. Проект передбачає створення літературних об'єднань у школах. Спочатку до програми долучилися лише 2 школи, згодом кількість збільшилася до 10 і сьогодні набирає обертів по всій країні. Проект не має фінансового джерела, організатори самі оплачують придбання шедеврів світової літератури, перекладених вірменською, та їх доставку до шкіл, а координатори працюють на добровільній основі. У рамках Зартнір вже придбано 20 книжок, які передаються по черзі до літературних об'єднань.

ДАНІЯ — *IBBY Данії працює з 1964 р. під назвою «Товариство дитячої книги» (Selskabet for børnelitteratur). Рада національної секції складається з дев'яти членів, які представляють різні аспекти дитячої літератури. Робота IBYU Данії щороку субсидується урядом фіксованою сумою. Бути частиною міжнародної мережі є дуже важливим аспектом і відповідальністю роботи Секції, яка тісно пов'язана з іншими скандинавськими секціями IBYU: Фінляндією, Ісландією, Норвегією та Швецією. Секція видає щоквартальний журнал Klods Hans (Simple Simon), що містить інформацію про її міжнародну роботу; вручає премію Клодса Ганса, названу на честь Простого Саймона (героя дитячої римованої історії). Президент секції — пані Біргіт Рейндель.*

Країна постійно розвиває державну політику у сфері культури для дітей. Згідно з дослідженням, проведеним Центром дитячої літератури в Університеті м. Орхус, відсоток дітей-читачів віком 9-12 років за останній час коливається у межах 61%. Не зважаючи на популярність ТВ та комп'ютерних ігор, діти в Данії частіше обирають книги для власного дозвілля та багато читають. Дослідники переконані, що підвищення інтересу до книг серед школярів зумовлене низкою державних кампаній, проведених у данських школах, та нормами шкільної програми, згідно з якими діти мають щотижня прочитувати одну книгу на власний вибір. Таким чином вони розуміють, що книги — це задоволення, а не тиск та примус з боку вчителів, батьків чи бібліотекарів. Відповідно збільшився й асортимент книг у бібліотеках. Ще однією причиною книжкового буму вчені вбачають у підвищенні якості самої видавничої продукції та якості тексту.

У 2019 р. данською бібліотечною асоціацією у співпраці з широким колом партнерів оновлювалася національна стратегія розвитку читання дітей та молоді. Було визначено сім основних сфер дії національної стратегії. 1. *Доступна література* — повинна бути доступною у місцях перебування дітей та молоді у фізичному і цифровому форматі, у т.ч. через створення інклюзивних спільнот для читання. 2. *Наступальність, послідовність та об'єднання зусиль фахівців із розвитку читання* — орієнтування на читання має проходити червоною ниткою: дім-садок-школа-бібліотека. Зусилля медичних працівників, освітян, викладачів, продавців книг та бібліотекарів мають бути спрямовані на розвиток навичок читання дітей упродовж усього дитинства. 3. *Читання в основі суспільного життя і культурного простору*. Розуміння значення та суспільна підтримка залучення дітей та молоді до читання, вплив ЗМІ на формування суспільної думки про важливість читання. 4. *Упровадження, використання та розвиток технології цифрового читання*. Формат читання не має значення. Електронні книжки, програми для читання, потокові аудіокниги та інші цифрові формати читання — частина культури читання. Тому слід докласти зусилля для розвитку цифрової культури, що поєднує фізичні та цифрові матеріали. 5. *Посилення уваги до культури читання в родині*. Батьки відіграють головну роль у розвитку позитивної культури читання, але багато з них, на жаль, не знають, як посилити читання своїх дітей. Отже, вони потребують настанов, знань, натхнення та володіння конкретними інструментами для залучення дітей до читання. 6. *Більше наукових досліджень та обмін знаннями*. Медіа простір для дітей та підлітків змінюється зі швидкістю блискавки. Щоб зрозуміти і реагувати на зміни, потрібно досліджувати ситуацію, аби бібліотеки, школи та інші установи могли кваліфіковано розробляти та реалізовувати нові ініціативи та проекти. 7. *Взаємодія національних та місцевих програм для розвитку читання*. Потрібно більш ретельно мислити на національному та місцевому рівнях, оскільки численні місцеві стратегії читання не завжди працюють. Надавати пропозиції для забезпечення кращої взаємодії місцевих зусиль та програми національного рівня.

ІТАЛІЯ — італійська Національна секція була заснована у 1953 р. як організація дитячої літератури в Італії. Було дві перерви в її членстві, і у 2003 р. секція реформувалася та приєдналася до IBBY. Секція розташована у Болоньї, президент — пані Флавія Кріштіану.

Про діяльність влади Італії з вирішення проблем дитячого читання свідчать спеціальні проекти Міністерства культури, Міністерства освіти спільно з Центром книги та читання, у яких підвищена увага приділяється навчанню читання. Заслуговує на увагу створення *Президії книги за ініціативою видавничого дому м. Барії* разом із 12 молодіжними видавництвами, яка зародилася в м. Апулія і згодом швидко поширилася в усіх регіонах Італії та за її межами.

Авангардні команди організують серії зустрічей з авторами книг за ініціативою і допомогою шкіл, готують різні заходи, багато з яких проводяться за підтримки Міністерства освіти: це форуми читачів, свято читання тощо. Мета Президії — сприяти поширенню книги у всіх її формах, починаючи від бібліотек і книжкових магазинів, об'єднати читачів у «громадянське суспільство», яке спроможне залучити увагу всіх, починаючи від навчальних закладів, до проблеми необхідності читання для громадянського, соціального і економічного росту Італії.

Найбільш значущою подією у світі видавництва дитячої літератури вважається *Дитяча книжкова виставка в Болоньї* (Bologna Children's Book Fair), що проводиться з 1964 року. Щороку до Італії приїздять найкращі видавці й ілюстратори, літературні агенти й розповсюджувачі, щоб продавати й купувати авторські права, знайти найкращого видавця та нові можливості для бізнесу. Під час виставки відбувається вручення премії «BolognaRagazzi Awards» за найкращі твори в номінаціях «Художня література», «Науково-популярна література» (нон-фікшн), «Нові обрії» та «Дебют». Окрім того, 2012 року започатковано нову премію — за найкращу електронну книгу (Digital Award), а 2013 — вперше відбулося вручення премії в номінації «Opera Prima». Вона спрямована на підтримку видавців, які відкривають світові нові імена. Для всіх номінацій найважливішим критерієм вважається зовнішній вигляд книги. З 1967 р. у рамках події проводиться окрема виставка для ілюстраторів, яка презентує найсучасніші тенденції в дитячій книжковій ілюстрації. Міжнародне журі обирає найкращих ілюстраторів, чії роботи після завершення виставки публікують у спеціальному каталозі. Найкращий ілюстратор отримує престижну премію «Best Illustrator's Award». Навіть участь у Болонській книжковій виставці вважається за своєрідну відзнаку якості, а для видавців – унікальний шанс познайомитися з найкращими зразками дитячого книговидання. У 2013 р. на найпрестижнішій у світі виставці дитячої книги Bologna Children's Book Fair Україну вперше офіційно представили два українських видавництва — «Грані-Т» та «Видавництво Старого Лева».

Національний тиждень «Народжені читати» був заснований однойменною організацією у 2014 році з метою утвердження права дітей на історії, у рамках відзначення 20 листопада Міжнародного дня прав дітей та підлітків. Організація «Born to Read» вирішила за основу своєї діяльності обрати рішуче послання: «Кожна дитина має право бути захищеною не лише від хвороб і насильства, а й від соціально-культурного неблагополуччя та освітньої бідності». Організатори впевнені, що саме завдяки сторінкам книжок і словам з будь-яких історій вони досягнуть поставленої мети. Адже історії з певними словами та образами є невичерпним джерелом стимулів, які, якщо їх пропонувати рано і постійно, глибоко впливають на життєвий шлях дитини. Таким чином історії стають правом, яке Born to Read прагне поширювати та гарантувати всім дівчатам і хлопцям. У 2018 р. була створена Хартія права на історії, у якій для кожного дня Тижня запропоновано одне слово для створення історій. У рамках

Національного тижня 2022 року організовувалися читання та семінари з підвищення обізнаності з родинами в італійських муніципалітетах-учасниках, щоб підтримати право дітей на історії.

Не так давно в Італії стартувала програма «Друг — книга» («Amigo libro»), суть якої полягає в тому, що завдяки читанню можна здійснити незвичайні подорожі, пережити пригоди, дізнатися про інші країни і їх проблеми, дати волю фантазії, знайти нових друзів, покращити мову, розвинути здібності мислення, критичні здібності мислити самостійно, творчо і демократично.

Для 14-20 річних діє *online-проект «Книга — гра — полювання за скарбами»*, завдання якого — відгадати назву 5 книг і тему, яка їх пов'язує, через маршрут, що складається з питань, необов'язково пов'язаних з літературою, можливо, з галузі театру, кіно, телебачення. Виграє той, хто правильно відповість на запитання і відгадає загадки, сховані в Мережі. Мета гри — пробудження інтересу і наближення до читання із залученням засобів, які більш звичні для підлітків: інтернет, відеоігри тощо. Через вікторини, загадки і комп'ютерні ігри дітей підводять до того, щоб вони знайшли книгу саме там, де вони чекали її знайти найменше.

Щоб використати потенціал, який надають цифрові технології, і розвинути творче мислення, дітям пропонується створити власну гру. Через складання простих форм у режимі онлайн діти вигадують запитання, аби зашифрувати якусь книгу або друковане видання на свій вибір. Для стимулювання участі дітей у комп'ютерній грі створено спільний блог у режимі online, який супроводжує літературне змагання в неформальній формі, де учасники не лише можуть залишати свої коментарі щодо гри, а й давати літературні поради та обмінюватися думками відповідно до алгоритму блогу.

НІДЕРЛАНДИ — Голландська секція *IBBY* заснована у 1953 р., незалежна від інших організації чи інституцій, працює завдяки волонтерам. Світ дитячих книжок у Нідерландах добре організований, тому діяльність секції зосереджується на підтримці секцій *IBBY* у менш благополучних країнах. Секція тісно співпрацює з робочою групою *It Fryske Berneboek* (Фризська дитяча книга), що координує книжкові проекти фризською мовою зі своїми літературними традиціями. Має власну нагороду: премію *Дженні Смелік/IBBY*, названу на честь дитячої письменниці *Дженні Смелік*, яку кожні два роки вручають автору та/або ілюстратору та/або ініціатору дитячої книги, яка посприяла кращому розумінню етнічних меншин. Президент — пані *Мартін Леттері*.

Читання книжок є важливою частиною освіти в Нідерландах. Уряд популяризує читання, його постійну підтримку отримують письменники, перекладачі та видавці, які працюють над створенням літератури. Також державну підтримку отримують фундації, фестивалі, музеї та фонди, які популяризують читання і роблять літературу ближчою та зрозумілішою для громадськості.

Розпочата ще у сімдесяті роки минулого століття Асоціацією публічних бібліотек Нідерландів *Щорічна Національна програма читання* проводиться, аби спонукати дітей читати, даючи їм невеликі нагороди за прочитання певної кількості книг (і роздуми над ними). Близько 100 тис. дітей щорічно беруть участь у цій літературній події, а кожна бібліотека самостійно визначає, яким чином вона братиме участь. Щороку основна тема програми читання змінюється. Матеріали демонструються влітку «національним бібліотечним постачальником NBD/Biblion» і в грудні надаються бібліотекам. Асоціація активно підтримує програму, складає списки книг і надає корисні поради та пропозиції щодо її проведення.

Національні дні читання — проєкт, організований Фондом читання, голландським об'єднанням авторів та видавців, проводиться у Нідерландах з 2004 р. Його мета — популяризація книги і підвищення іміджу комунікації за допомогою тексту, заохочення до читання дітей віком до 6 років, які ще не вміють читати самостійно, позитивний вплив читання на формування словникового запасу, опанування правопису та розуміння меседжів.

Доволі швидко розвивається *Міжвідомчий проєкт «Книжкові забави»*, у рамках якого у понад сотні спільнотах ведеться активна робота з просування грамотності та читання. Бібліотеки, центри охорони здоров'я, дошкільні заклади, дитячі садки, початкові школи — усі ці установи є активними учасниками у проведенні заходів, підборі матеріалів та книг для дітей від 0 до 6 років, їхніх батьків та педагогів. У разі фінансування Міністерством освіти, культури та науки Голландська бібліотечна асоціація постійно модернізує програму, яка в свою чергу отримує значні результати у популяризації книжки і читання серед найменших громадян країни.

НІМЕЧЧИНА — національна секція заснована у 1955 р., фінансується Федеральним міністерством у справах сім'ї, літніх людей, жінок та молоді Німеччини. З 1956 року відповідає за присудження Німецької дитячої літературної премії у чотирьох категоріях: книжка з картинками, дитяча книга, книга для молоді та нонфікшн. Організовує поле для взаємодії тих, хто працює у галузі дитячої та підліткової літератури, а також підтримує проєкти та програми щодо сприяння читанню для авторів і перекладачів. Секція працює у Мюнхені під головуванням президента пана Ральфа Швайкарта.

Читацьку поведінку німців вивчає низка установ Німеччини. Головна з них – Німецький фонд читання «Відділ інтенсивної терапії для читання», який веде цілеспрямовану політику в галузі підтримки читання. Голова організації К. Ринг наголошує, що одне з головних завдань фонду — закріплення в свідомості громадськості думки, що читання і письмо зберігаються в інформаційному суспільстві в якості основних чинників культури. Фонд розробив низку проєктів, розрахованих на різні вікові категорії дітей та підлітків.

У співпраці німецької Фундації читання та МакДональдз започатковано *читацький проєкт «Смакуй книги з Хеппі міл»*. Іграшки, що входять до відомого Хеппі Мілу, замінено книжками задля підвищення рівня грамотності дітей. Батьки можуть самі обирати бажану книгу серед тих, що треба читати вголос малюкам, й таких, які старші діти залюбки читатимуть самостійно. Ця акція розрахована на дітей, які зростають у сім'ях, де книгам і читанню приділяють недостатньо уваги, для того, щоб діти здобули функціональні навички читання. У результаті її проведення чотири мільйони книжок потрапили до сімей з дітьми віком від п'яти до десяти років.

Проєкт «Слідами слів та образів» поєднує теорію і практику з інтересами школярів: графічні новели розповідають складні історії комічним чином і промовляють через креативні конструкції і комбінації слів та зображень до тих, хто не надто охоче читає. За допомогою проєкту учні середньої школи заохочуються до читання. Мета проєкту сприяє тому, щоб втрата інтересу до читання, яка часто відбувається у підлітковому віці, не була такою відчутною. Окрім цього, проєкт залучає учнів до нових форм літератури, які принесуть їм радість і будуть сучасними. Він отримав приз із читання, запроваджений Stiftung Lesen і Commerzbank-Stiftung.

Як результат особистої зацікавленості в процесі залучення до читання за допомогою нових мультимедійних засобів виник *проєкт «Antolin»*, сутність якого полягає у створенні дитячого книжкового порталу, зорієнтованого на інтерактивне сприяння читання. Діти самостійно вибирають із запропонованих назв книги, які хотіли б прочитати, а потім відповідають на запитання щодо конкретного твору. У такий спосіб розвивають вдумливе читання, що стимулює дитлахів критично мислити й глибше розуміти зміст тексту. За допомогою сервісу викладачі можуть відстежувати динаміку розвитку учнів і створювати базу для ефективного навчання читання на уроках. Діють також популярні програми *«Ми читаємо вголос — завжди і всюди»*, що спрямована на відродження культури родинного читання, й *«Клуб читання»*, у межах якої учасники добровільно проводять заняття з читання в дитячих садочках. Спільно з компанією The Coca-Cola відбулася акція *«Візьми собі книгу»*, під час якої 300 тисяч школярів обрали улюблених авторів із сучасної добірки молодіжної літератури.

НОРВЕГІЯ — норвезька секція IBBY популяризує дитяче і підліткове читання з 1956 року. На грантовій основі Міністерством культури Норвегії покриваються витрати на проведення щорічного семінару дитячої книги у 25 містах по всій країні. Секція у співпраці з данською, фінською, ісландською та шведською секціями щороку видають журнал *«Nordisk Blad»* («Північний журнал»), який редагують по черзі. IBBY Norway має власну премію *Askeladden* (Попелюшка), яка присуджується авторам, ілюстраторам, критикам, науковцям або установам за зусилля у просуванні літератури для дітей. Президент — Пані Рагнхільд Малфанг.

Норвегія переживає новий золотий вік дитячої та підліткової літератури. Дедалі більше книг норвезьких авторів перекладаються іноземними мовами. Серед заходів, розроблених урядом для підтримки та розвитку норвезької культури, важливу роль відіграють програми закупівлі сучасної художньої та науково-популярної літератури та розповсюдження дитячих книг серед бібліотек Норвегії. Норвезький уряд розробив стратегію, спрямовану на пробудження у дітей інтересу до книжок, щоб у такий спосіб покращити їхні навички читання. Кожна школа розробляє власну систему заходів для просування читання для учнів різного віку, причому важливою умовою досягнення високих результатів вважається співпраця саме з бібліотеками.

Аби надихати дітей, підлітків і дорослих читати більше 25 років тому розпочала свою діяльність Асоціація «!Читай», яка своєю роботою постійно прагне зробити сучасну літературу доступною; надати дітям і підліткам доступ до якісної літератури у різних жанрах і різних форматах, а також арену для читання, письма та висловлювання думки про літературу; допомогти виробити хороші звички читання шляхом впровадження читацьких ініціатив для різних цільових груп.

Lesekiosk (Читацький кіоск) — це національний проект з поширення літератури під егідою Асоціації «!Читай». Проект полягає у наповненні 100 захищених телефонних кіосків книгами, щоб зробити літературу та гарний досвід читання легкодоступними. Телефонні кіоски відремонтовано та оснащено книжковими полицями, табличкою та акриловим аркушем для декору, який також служить захистом книг від погоди та вітру. 12 грудня 2019 року перший читацький кіоск був офіційно відкритий колишнім міністром культури Тріне Скей Гранде і Національною бібліотекою в Осло.

«Tid for ti» (Час для десяти) — безкоштовна національна читацька кампанія для учнів 7 класу, що триває з січня по червень кожного навчального року та містить антологію з уривками із десяти новонорвезьких книг нюнорськ (одна з форм сучасної літературної норвезької мови), написаних для відповідної цільової групи. Кампанія має власний вебсайт *tidforti.no*, де доступні тексти, бонус-треки та аудіофайли, а також заходи, конкурси та посібник для вчителів. Проект є результатом співпраці Асоціації «!Читай» та ресурсного центру для шкіл і дитячих садків «Nynorsk Center».

Кампанія «*tXt*» є масштабною кампанією Норвегії з читання в середніх класах. Щороку в акції беруть участь близько 120 000 учнів. Кожен, хто зареєструється, отримає безкоштовну антологію зі зразками останніх норвезьких і перекладених художніх книг для молоді у різних жанрах. Кампанію супроводжує окремий сайт *txt.no* з текстами, аудіофайлами, конкурсами та порадами для вчителів.

У проєкті «*Хет-трик — література, комунікація та спорт*» Асоціація співпрацює з бібліотечним сектором та Sports Norway, аби вивести літературу та комунікацію на спортивну арену. Nat trick має на меті підвищити прихиль-

---

ність до читання серед молодих спортсменів віком 10-16 років за допомогою якісного спілкування та літератури.

«*Rein tekst*» (Чистий текст) — це програма стимулювання читання для старшокласників, яка є своєрідними воротами до найновішої норвезької та перекладної художньої та науково-дослідної літератури. Щороку майже 40 000 підлітків отримують антології уривків із різних книг.

ПОЛЬЩА — польська секція ІВВУ існує з 1974 р. Щороку організовує конкурс «*Книжка року*», в якому беруть участь письменники, ілюстратори та активісти популяризації читання. З 2000 р. секція вручає медаль за життєві досягнення видатним польським авторам та ілюстраторам. Її діяльність фінансується переважно членами організації, а також різними спонсорами. Секція є важливим джерелом інформації про польську дитячу книжку як у Польщі, так і в усьому світі. Президент — пані Анна Марія Чернов.

Розвиток читання в Польщі здійснюється через різні форми популяризації книги. Ще у 1998 р. був створений Фонд «*ABCXXI — Вся Польща читає дітям*», який виступив ініціатором багатьох програм, спрямованих на підвищення престижу читання серед дитячого контингенту. Серед них — національна кампанія «*Вся Польща читає дітям*», яка спрямована на підвищення поінформованості дітей щодо важливості щоденного читання. Її підтримали відомі польські співаки, актори, спортсмени й бізнесмени. Нині цей рух із промоції читання став загальноєвропейським, його ідеї та методичні матеріали поширюються в Чехії, Словаччині, Литві; освітні програми «*Школи читання*» та «*Дитячі садки читання*» довели, що діти, яким читають щодня, набагато краще інтелектуально та соціально розвинені, ніж їхні однолітки, яким не читають регулярно. Згідно зі статистичними даними до програм приєдналися понад 2228 шкіл та 2089 дитячих садків у Польщі, а також кілька польських шкіл за кордоном; масштабна акція на підтримку бібліотек «*Марафон донорів книг*», згідно з якою майже 6000 книг було відправлено до бібліотек.

Соціальна акція «*Перша книга для мого малюка*» має на меті підвищити серед молодих батьків розуміння того, що щонайменше 20 хвилин читання вголос щодня позитивно впливають на мовний, психологічний і розумовий розвиток дитини, а також задовольняють її емоційні потреби. Проект здійснюється та фінансується Міністерством культури і національної спадщини Польщі. Понад 90%пологових будинків по всій країні отримали понад 72500 наборів, які вручають молодим мамам. Набір, до якого входить книжка і DVD-диск із навчальним фільмом та колисковими, розроблений Фондом, має на меті заохотити молодих батьків читати своїм малюкам від народження.

У кінотеатрі «*Аграфка*» діє проект «*Бібліотека дитини*», створений для наймолодших читачів. Після читання та перегляду дітей запрошують в студію, де за допомогою кольорів та форм вони можуть поділитися своїми враженнями

від фільму та книги. Це надзвичайно розвиває їхню уяву. До участі у проєкті запрошують спеціалістів із досвідом роботи з дітьми. Програма пропонує найцікавіші книги польських та зарубіжних авторів. Це також чудова можливість для батьків пригадати улюблені казки і мультфільми дитинства.

Заохочення підлітків до читання є корисним досвідом, оскільки з цією категорією найважче працювати. *Проект «и/и/и»* («Прийди. Візьми. Відпочинь») орієнтований саме на цю категорію. У межах проєкту бібліотеками розроблено низку друкованих матеріалів для підлітків, серед яких запрошення на артподії, закладки, карта «А ви знаєте, де розташована ваша бібліотека?» тощо. Діти оцінюють книги, які вони читають, маркуючи їх відповідними позначками «НІТ. ОК. КІТ». Пізніше бібліотекарі обробляють ці відповіді та враховують результат при подальшому замовленні книжок для підлітків. Також створено особливу інтернет-сторінку для підлітків «Молодь», де вони можуть знайти цікаву інформацію щодо книг і подій у бібліотеці. Для підлітків проводяться записи аудіокниги, семінари з літературної критики, підготовка музичної інсталяції тощо.

СІНГАПУР. Не зважаючи на те, що ця країна не входить до Міжнародної ради з дитячої та юнацької книги (IBBY), її державна політика має колосальний досвід щодо проведення кампаній для промоції читання. Рада Національної бібліотеки Сінгапуру тривалий час залишається беззмінним лідером у питанні просування читання та надає підтримку читанню у неформальному та соціальному контексті, фокусуючись на читанні для задоволення. Останнім часом дозвіллевому читанню доводиться протистояти нестачі вільного часу у дітей і молоді або витримувати конкуренцію з іншими видами розваг, і не зважаючи на це, рівень грамотності у Сінгапурі вже довгий час коливається у межах 96.1%. Однак ця цифра показує, наскільки населення має навички читання, а не наскільки жителі Сінгапуру люблять читати та читають для задоволення.

Стратегія «Читачі на все життя», розроблена в рамках програми «Бібліотеки на все життя», розширює сферу впливу ініціатив публічних бібліотек, охоплюючи різні групи населення — найменших, школярів, підлітків, дорослих. Вона розвиває у мешканців Сінгапуру любов до читання протягом усього життя. Цілісна за змістом, послугами та програмами стратегія у різний спосіб прагне довести, що читання — це хороша звичка для людини в будь-якому віці. Стратегія включає програми з підтримки читання для різних вікових груп.

Метою *програми «Раннє читання»* є залучення вчителів, батьків та бібліотекарів до спільної роботи з успішного розвитку у дітей навичок, що передують читанню. Для малюків та дошкільнят фокус зроблено на створенні міцної основи для функціональної грамотності, щоб із ранніх років виробити у дітей звичку читати.

Програма «Діти читають», що офіційно стартувала в 2004 р. і активна до сьогодні, націлена на сприяння ранньому читанню дітей віком від 4 до 8 років із малозабезпечених сімей.

Для розвитку інтересу до дозвіллевого читання та читацьких звичок серед учнів віком від 7 до 17 років, публічні бібліотеки розробили *програму «Школа, що читає»* — структурована та комплексна програма читання для початкових та середніх шкіл. Програма дотримується цілісної концепції читання, у якій кожен учень є читачем, кожен викладач — зразком для наслідування. Кожній школі програма пропонує комплекс докладних програм із читання, мета яких — допомогти учням усвідомити, що читання може приносити задоволення.

Проект «Молодий Читаючий! Сінгапур» є частиною *щорічної кампанії «Читаючий! Сінгапур»*, головна мета якої — зробити читання частиною культури Сінгапуру. Цей проект, покликаний залучати підлітків від 15 років до книги і отримувати насолоду від читання, прагне вдосконалювати навички критичного мислення, а також дає можливість проявити свої творчі здібності завдяки спільному читанню, обговоренню книг та ін.

Проект «Квест» — програма з перетворення неохоче читаючих дітей, особливо хлопчиків, на активних читачів на все життя. Учасникам програми пропонується збирати колекційні картки, читаючи фентезі та манга. «Квест» був створений як спроба зупинити скорочення відвідуваності бібліотек Сінгапуру саме хлопчиками 7-12 років. З початку програми участь у ній взяли понад 220000 дітей, понад 4,5 мільйона карток квесту було зібрано, понад 5,5 мільйонів книг було видано у бібліотеках.

Проект «Завоювання» — настільна гра, яка націлена на виховання покоління читачів на все життя з дітей віком 10-15 років. Ця гра пропонує здійснити захоплюючу подорож і дізнатися більше про історію та культуру Сінгапуру. З моменту запуску проекту в ньому взяли участь понад 14000 гравців, було куплено 50000 наборів для гри, а показники видачі в бібліотеках перевищили 1,1 мільйона найменувань.

Мобільна бібліотека «MOLLY®» працює з дітьми з малозабезпечених сімей, а також з дитячими будинками та корекційними школами. Переобладнаний автобус MOLLY із 3000 книг, бібліотечним обладнанням, простором для читання та бібліотекарями надає можливість малозабезпеченим людям відкрити для себе читання та послуги бібліотек. Згодом автобус був додатково оснащений мультимедійним обладнанням, таким як iPad та аудіокниги Playaways від виробника TumbleBooks.

Вже втретє Рада Національної бібліотеки Сінгапуру у партнерстві з агенцією «Ogilvy Singapore» ініціює *фантастичну кампанію для промоції читання «Читай більше. Будь більшим» (Read More. Be More)*. В основу проекту покладено відеорозповіді звичайних людей, що набули неймовірних сил лише завдяки тому, що почали читати цікаві книжки. Кампанія передбачає активність у соціальних мережах (Facebook, Instagram і YouTube), рекламу на станціях метро і цифрові банери, тим самим нагадує людям, як читання може перетворити буденні ситуації на несподівані пригоди. Особливо увагу сінгапурців привернули два відео, які популяризують читання як джерело надздібностей для двох звичайних

людей — працівниці супермаркету, яка після прочитання коміксів тасмничим чином знає все про супергероїв та є майстринею з бойових мистецтв, і тренера з тенісу, що, прочитавши «Повернення» авторства Базза Олдріна та Джона Барнса, став експертом із супутників Юпітера, але його не викрадали інопланетяни й не замінювали йому мозок, як думали люди. На думку організаторів такий підхід до промоції читання кинув виклик останнім тенденціям попкультури чи соціальних медіа, та замість того продемонстрував, як читання може неочікувано допомогти бути цікавими, незалежно від жанру, мови чи формату читання.

США — національна секція USBBY, заснована у 60-х рр. XX ст. Американською бібліотечною асоціацією та Радою дитячої книги, є партнером кампанії сприяння читанню Центру книги Бібліотеки Конгресу США у Вашингтоні, бере участь у діяльності IBBY і представляє її в Комітеті неурядових організацій ЮНІСЕФ у Нью-Йорку. Члени USBBY також роблять внесок у програму «Hands across the Sea» («Руки через море»). З 2009 р. Секретаріат USBBY розташований у Центрі навчання за допомогою дитячих книг у Скокі, штат Іллінойс. Очолює секцію пані Елліс Венс.

Останнє десятиріччя XX ст. стало періодом визначення нових цілей розвитку США на рубежі тисячоліть. Влада і суспільство приділяють особливу увагу підростаючому поколінню як стратегічному ресурсу нації. Перш за все слід відзначити, що в США над цією проблемою працюють як державні установи, так і різні фонди, корпорації, видавництва, асоціації та ін.

Для контролю ситуації щодо популярності читання в країні регулярно проводять різні соціологічні дослідження. Вони потрібні як самій державі для регулювання заходів підвищення рівня грамотності населення, так і бізнесу, адже книговидавничий ринок США — найпотужніший у світі. Як і скрізь у світі, у Сполучених Штатах фіксується зниження інтересу до читання, лише 1 із 3 американських четвертокласників добре читає. Більше 60% малозабезпечених сімей не можуть дозволити собі мати книги вдома. За результатами опитування 2019 р. 24 % дорослих американців повідомили, що за рік не прочитали жодної книги. Щоб покращити ситуацію, послами популяризації читання в США почали ставати зірки шоубізу та політичні лідери. Згадаймо президента Обаму та його дружину, які проводили регулярні читання для дітей, склали рейтинги книг чи видавали власні. Книжкові клуби Опри Вінфрі та Різ Візерспун теж роблять свій внесок у просування літератури, як і регулярні списки для читання від Білла Гейтса. Каліфорнійський SAG-AFTRA Foundation створив окремий сайт з підвищення дитячої грамотності та YouTube канал, на якому зірки Девід Харбор, Рамі Малек, Єва Лонгорія, Елайджа Вуд, Аннетт Бенінг, Кріс Пейн та інші власним прикладом доводять, як це класно – проводити час із книгами .

«Народжений читати» — національний проєкт Асоціації бібліотечного обслуговування дітей, що об'єднав бібліотеки з лікарями та іншими устано-

---

вами з охорони здоров'я, аби допомогти усвідомленню ними своєї ролі як першого вчителя ще до народження дитини. Пріоритети віддані народженням до 5 років і дітям від 10 до 14 років. Усе, що відбувається або не відбувається під час перших 5 років, значною мірою визначає долю дитини на все життя. Тобто, ці можливості розвитку або втрачаються, або використовуються. Зокрема дотик, бесіда і читання дитині є найбільш ефективними імпульсами для її подальшого розвитку. Бібліотеки тісно співпрацюють з центрами здоров'я, батьками і вихователями, надають ресурси поза бібліотекою. Фахівці розширюють роботу за програмою «Знайди і читай» («Reach out and Read»), розроблену педіатром Бостонської міської лікарні. Кожному з батьків під час відвідувань клініки з дитиною, починаючи з 6 місячного віку, рекомендується уважно підібрана книга для читання вголос.

Асоціація бібліотечного обслуговування дітей (ALSC) — підрозділ Американської бібліотечної асоціації (ALA) — здійснює кампанію «Діти! @ ваша бібліотека®», у рамках якої бібліотекам пропонуються численні матеріали та ресурси для того, щоб допомогти у просуванні послуг, що надаються дітям, батькам та тим, хто піклується про них. У «наборі інструментів» кампанії, доступному в мережі, пропонуються корисні поради щодо просування; зразки матеріалів (такі, як випуски новин); доступні для завантаження логотип кампанії та ілюстративний матеріал; ідеї спеціальних програм, які можуть проводитись на базі бібліотек; доступні для завантаження ігри, мозаїки, конкурси на бібліотечні теми відповідно до вікових категорій дітей; пісня та оголошення соціальної реклами (PSA), написані та записані номінованим на премію Греммі співаком та оповідачем Bill Harley (готове для поширення через медіаканали). Кампанія «Діти! @ ваша бібліотека®», створена для дитячих бібліотекарів, є результатом роботи фахівців бібліотечного обслуговування дітей та інших експертів. У процесі її розробки використовувалися відгуки, отримані від фахівців-практиків та дітей із різних регіонів країни.

У 2020 р. для учнів початкових класів була запроваджена програма читання «Wilson Foundations», яка ґрунтується на дослідженні читання, підкреслюючи важливість звуку, вільного мовлення, словникового запасу та розуміння. У програмі застосовується мультисенсорний підхід до навчання, який є структурованим, систематичним і кумулятивним. Програма впроваджується безпосередньо через учителя в класі, а не онлайн, хоча наразі вони мають онлайн-центр ресурсів, який можна використовувати для віртуального навчання. Foundations можна використовувати як раннє втручання для учнів, які мають проблеми з читанням і потребують підтримки. Дослідження показують, що учні, які проходять програму, демонструють переваги в своїх навичках читання, а суворе дотримання наукових принципів читання робить цю програму хорошою відповідною точкою для тих, хто починає читати, але вчителі можуть виявити, що їм потрібно надати учням додаткову підтримку та опору, крім того, що передбачає програма.

«Achieve3000» — популярна онлайн-програма, яка використовує власну систему оцінювання, щоб надавати учням інструкції, адаптовані до їхнього рівня читання. Ключовою перевагою програми Achieve3000 є чітке використання дослідницьких підходів до читання – мультисенсорний підхід і систематичне навчання звуковій лінгвістиці. Незважаючи на те, що більша частина контенту подається учням окремо в Інтернеті, є також компонент прямого навчання, а також уроки, які можна проводити для цілого класу, у малих групах та індивідуально. Платформа також призначена для адаптації до потреб окремих учнів, водночас надаючи всім учням доступ до вмісту для навчання грамотності на рівні класу. Це гарантує, що всі учні можуть брати участь у дискусіях, пов'язаних із читанням. Achieve3000 можна використовувати для підтримки учнів на різних рівнях. Результати дослідження Achieve3000 показали, що програма мала позитивний вплив на учнів середньої та старшої школи, зокрема учнів 6-х і 9-х класів. Проте проведені невеликі дослідження з учнями початкових класів показали позитивний, але менший вплив на результати читання.

ФІНЛЯНДІЯ — *Фінська секція IBBY, заснована у 1957 р. з метою сприяння міжнародному взаєморозумінню за допомогою книг, представляє фінську дитячу та юнацьку літературу як у Фінляндії, так і в інших країнах. IBBY Finland — організація, яка працює з волонтерами заради радості від читання якісної дитячої та юнацької літератури. Секція розташована у Гельсінкі та очолювана пані Нуурою Міеттінен.*

Підтримка дитячого читання — пріоритетна мета фінського суспільства. І для цього залучаються різні способи. Для дитячих письменників та художників діє розгалужена система грантів. По всій країні працюють філії Інституту дитячої та юнацької літератури, який організовує виставки, концерти, зустрічі з письменниками, всіляко залучаючи дітей та молодь до книг. Видаються десятки літературних дитячих журналів, присуджуються численні премії створення дитячих книжок. Система дитячих бібліотек у Фінляндії та організація їх роботи викликає заздрість у кожного, хто знайомий з бібліотечними реаліями: єдиний читацький квиток для бібліотек усієї країни, спеціальні меблі для дітей... Після народження дитини кожна фінська сім'я отримує подарунок від місцевої бібліотеки з її адресою, буклетом та списком книг для малюка. І футболкою з написом «Я малюк, який читає книжки!».

У 2018 р. Фінський центр читання «Лукукескус» розробив концепцію національної програми книжкових сумок. Ідея полягала в тому, щоб забезпечити рівні можливості для раннього читання для кожної родини у Фінляндії. Фінський культурний фонд також зацікавився раннім читанням і надав фінансування для програми. Також уряд Фінляндії виділив додаткові кошти на інформаційні матеріали. У 2019 році «Лукукескус» видав нові книги для програми: одну для немовлят і одну з казками перед сном. Книги написані видатними

фінськими дитячими письменниками та проілюстровані досвідченими ілюстраторами. Також були виготовлені посібники та листівки, які інформували батьків про важливість читання для дитини.

«*Читайте вголос і книжка для кожної дитини, яка народилася*» — мета цієї ініціативи — заохотити батьків маленьких дітей читати їм вголос. Вебсайт і додаткові посібники та інформація надаються для інформування батьків про важливість читання для дитини.

У сучасній Фінляндії ключовою ланкою освітньої системи вважається дитячий садок. Основна частка видатків за освітніми статтями фінського бюджету припадає на дошкільну освіту, кваліфікації педагогів дошкільних установ приділяється більше уваги, ніж кваліфікації вищівських педагогів. Не дивно, що батьки з ентузіазмом ведуть дітей до садка: 93% маленьких фінів відвідують дошкільні заклади, а до школи вирушають у сім років. У фінських дитсадках усі групи різновікові, тобто разом перебувають і однорічні діти, і семирічки. При цьому згідно із законом на одного вихователя доводиться не більше чотирьох дітей. Тому книги, які перебувають у групах, також розраховані на дітей різного віку. Вони завжди у «відкритому доступі» — щоб дитина будь-якої миті могла їх погортати, подивитися картинки, ну і почитати, звичайно, якщо вміє. Героями більшості книг є самі діти, і маленький читач легко може з ними ототожнитися, порівняти свій досвід із тим, що описаний у книзі. Всі книжки у групі спрямовані на те, щоб допомогти дитині пізнати та освоїти навколишній світ у найрізноманітніших її проявах. Обговорення актуальних для дитини проблем та питань — головна тенденція дитячої літератури Фінляндії. Тут немає ні громадських, ні тим більше законодавчих заборон на те, щоб говорити з дітьми про те, що добро не завжди перемагає зло, батьки розлучаються, бабусі та дідусі вмирають, люди можуть кривдити одне одного. Фіни вільно обговорюють із дітьми теми сексу, різних меншин, шкідливих звичок. Незважаючи на відсутність заборон, Фінляндія багато років поспіль демонструє один із найнижчих у світі рівнів злочинності та один із найвищих показників здоров'я населення.

Існує низка програм підтримки, спрямованих на фінських учнів, яким важко читати. Програма «*Lukuinto*» (Радість читання) націлена на мотивацію до читання та грамотність дітей від 6 до 16 років. У рамках проекту *Lukuinto* школи та бібліотеки працюють разом, щоб розробити інноваційні підходи до навчання та сприяти підвищенню грамотності, новим навичкам читання та письма, а також задоволенню від читання.

Проект «*Читаючі бабусі та дідусі*», заснований Інститутом Нійло Мякі, фінансується Фінською асоціацією ігрових автоматів. У рамках його реалізації бабусі й дідусі читають дітям віком від 8 до 12 років, яким, як вважають вчителі, важко читати. Бабусь і дідусів-волонтерів залучають, аби допомагати вчителям вдосконалювати навички читання учнів, відвідуючи школи для 20-хвилинних індивідуальних занять з дітьми. Під час цих зустрічей діти та

волонтери читають та обговорюють різноманітні книжки, як художні, так і науково-популярні. Дідусі і бабусі моделюють вільне читання, забезпечують миттєвий зворотний зв'язок з учнями та заохочують їх до важливості читання. Вони використовують стратегії, включаючи читання луною, хорове читання та спільне читання з дітьми. Результати першого дослідження показали, що після 14 сеансів участі в програмі учні покращили віру в свої навички читання. Мотивація та заохочення, надані дідусем і бабусею, зіграли важливу роль у цих покращеннях, що є важливим будівельним блоком для покращення читання.

Ідея проекту *«Pop-up бібліотека»* передбачала переміщення бібліотеки на один день до торгового центру — місця великого скупчення людей. Ятка з книжками поза стінами традиційного закладу діє так само, як і в бібліотеці: прямо посеред центру можна взяти книги на прочитання або ж повернути прочитані.

Серед іншого цікавим видається *практика тваринної терапії*. Наприклад, читацький песик В?ґґе в одній зі столичних читалень здається дуже корисним «бібліотекарем» для людей, у яких є відхилення від стандартів читання. Біленька пухнаста мальтійська болонка приходиться до читачів і уважно їх слухає, ніколи не критикує і не виправляє своїх клієнтів. В?ґґе народилася в Каліфорнії та успішно склала іспити в організації International Therapy Animals R.E.A.D. Тепер вона на вітху собі й читачам старанно виконує у Фінляндії обов'язки безмовного слухача. У песика є навіть свій цікавий блог. Словом, усі, а особливо діти, просто в захваті від такого бібліотекаря.

Також у Фінляндії започаткували так званий *«Канал бібліотеки»*. Цей інформаційний сайт із відео- та радіосюжетами, які готують журналісти, описуючи життєвий плін книгозбірень, літератури та взагалі книжкової галузі.

У життя читачів Фінляндії гармонійно вписався *booktalk* — звичайні службовці долучаються до книжкових рекомендацій так само природно, як і до інших побутових професійних справ. Ці службовці, здебільшого бібліотекарі, часто мають і письменницьке амплуа. Вони коротко розповідають про прочитані книжки і зачитують уривки. Працівники читалень регулярно приходять до шкіл з ненав'язливими порадами для прочитання і пакунками книжкової продукції, яку після уроку можна відразу взяти додому. До переліку рекомендацій включають як нові книжки, так і праці вже призабутих класиків. У пакунку можна віднайти і невеличкі за обсягом книги, що зраховані на геть юних читачів.

ФРАНЦІЯ – французька секція *ІВВУ* розташована в Парижі та об'єднує волонтерів-професіоналів у сфері книжкової справи, які збираються цюкварталу для обговорення діяльності організації. Її місія – заохочення дітей до книг, читання та культури; рекламування якісної дитячої літератури; збереження та надання у вільний доступ для громадськості всієї французької дитячої літератури; забезпечення професіоналів і книжкових посередників

необхідною інформацією та навчанням з питань дитячої літератури. Очолює секцію пані Лоуренс Етель.

У Франції вирішення проблеми читання є одним із пріоритетних завдань у політиці Міністерства культури та уряду, а Президент Республіки пріоритизує читання як «Велику національну справу». Спеціальне Управління визначає цілісну політику в галузі книжкової справи та читання від моменту її створення до пропонування читачам. Після низки заходів досягнуто великих успіхів у бібліотечному обслуговуванні населення: збудовано нові бібліотеки, покращено старі, освоєно «нові території» для організації жителів, які зазвичай не ходять до бібліотеки.

16 жовтня в країні проводиться *Національне свято читання*. Започатковане ще у 1989 р. за ініціативою Міністерства культури Франції, свято було підтримано громадськістю з великим ентузіазмом. Після деякого часу воно було включено у календар щорічних культурних подій Франції. Триденна програма свята передбачає зустрічі з письменниками, поетами, виставки і презентації книг, книжкові ярмарки, карнавали. Усі радіо- та телепередачі присвячені літературі та письменникам, у газетах публікуються численні матеріали. І що примітно — продаж книг 16 жовтня зростає в рази. Адже до свята заведено дарувати один одному гарні книги, а також обдаровувати бібліотеки. Загалом вся країна ці три дні живе виключно літературними інтересами. Усі інші проблеми відступають на другорядний план.

З 2016 р. Міністерство національної освіти та Міністерство культури розгорнули низку заходів, спрямованих на поживлення стосунків молодих поколінь із книгою та читанням. Так, за ініціативи письменника Александра Жардена, засновника асоціації «Lire et faire lire», Жана-Мішеля Бланкера, міністра національної освіти, і Хелен Карер д'Енкос, постійного секретаря Французької академії, започатковано *амбітну багаторічну мобілізаційну кампанію «Разом за країну читачів»* на користь книг і читання, щоб пробудити бажання читати у дітей і молоді. Ця програма проводиться у департаментах федераціями Освітньої ліги та департаментськими союзами сімейних асоціацій і лише за перші два роки охопила близько 640 тис. учнів.

«*Lire et faire lire*» (Приємно читати, приємно ділитися) — освітня програма, заснована на відкритості до читання та солідарності поколінь. На замовлення початкових шкіл і коледжів, закладів «раннього дитинства», центрів дозвілля, медико-соціальних структур та бібліотек волонтери старше 50 років надають частину свого вільного часу дітям, які відвідують ці структури, аби стимулювати їхній смак до друкованої книжки та заохочувати до читання. Ця програма підтримується по всій країні Освітньою лігою та Національним союзом сімейних асоціацій. Сьогодні 17 962 волонтери діляться задоволенням від читання з дітьми в 11073 закладах освіти та культури.

У 2017 р. Міністерство культури Франції започаткувало нову *акцію «Ніч читання»*, до участі у якій долучилися 650 тисяч французів. У цей день, 14 січня,

---

допізна по всій країні були відкриті тисячі бібліотек і книжкових крамниць, де проходило свято літератури, книги та читання. У міністерстві культури Франції наступного дня після «Ночі читання» (Nuit de la lecture) оголосили про великий успіх нової культурної акції, яка доповнила цілий перелік уже відомих заходів: «Ніч музеїв», «Ніч поезії» і «Біла ніч». В акції брали участь 16 тисяч бібліотек і 3500 книжкових магазинів. Крім того, відбулися кілька тисяч літературних і літературно-музичних заходів — як традиційних, так і оригінальних. Звичні зустрічі з письменниками та літературні постановки були доповнені неформальними акціями. У багатьох бібліотеках пройшли «піжамні вечірки», під час яких літературні тексти можна було послухати, зручно розмістившись на м'яких диванах і перинах. Подекуди були організовані спеціальні сімейні читання дитячої літератури. До акції також приєдналися культурні інститути за межами Франції. Свято французької книги відбулося у Китаї, Чилі, Ірландії, Румунії, Німеччині та Іспанії.

Операція «Книга на канікули» дозволяє всім французьким школярам отримати збірку байок Лафонтена для читання під час літніх канікул. У 2022 р. «Байки» проілюструвала художниця Катрін Мерісс, перша художниця коміксів, обрана Академією образотворчого мистецтва, наслідуючи відомих ілюстраторів, які, починаючи з XVII століття, органічно поєднали байки зі змістовними малюнками і таким чином зробили цю збірку справжньою художньою книгою. Це видання, адаптоване до віку та читацьких здібностей дітей, пропонує лексичні пояснення до текстів, що дозволяє їм читати самостійно. Після канікул дітей заохочують використовувати багатство цієї колекції байок на уроках, адже оволодіння школярами фундаментальними знаннями — читання, письмо, рахунок, поваги до інших — є пріоритетним завданням програми. А через своє мистецтво оповідання, красу своєї мови, гумор, глибину й універсальність думки Лафонтен відкриває дітям двері до задоволення від читання.

ХОРВАТІЯ — секція IBBY у Загребі функціонує з 1995 року на базі Хорватського центру дитячої книги. Вона є частиною міських бібліотек і підтримується як урядом міста, так і Міністерством культури Хорватії. Серед інших ініціатив відзначає Місяць хорватської книги, організовуючи національну вікторину сприяння читанню, учасниками якої є усі дитячі бібліотеки Хорватії. Також проводить Програму презентації хорватських ілюстраторів і співпрацює з установами, авторами, видавцями та бібліотеками задля популяризації хорватських дитячих книжок на батьківщині та закордоном. Очолює секцію Вішня Цей.

Майбутнє читання визначають діти. У цій країні зробили ставку на просування читання серед дітей, адже, закріпивши любов до цього виду дозвілля та отримання інформації у ранньому віці, організатори читацьких заходів сподіваються виховати читачів із постійним інтересом до літератури.

У 2013 р. розпочалася кампанія, покликана популяризувати серед батьків читання дітям уголос. Насамперед ця кампанія мала допомогти дітям із осо-

---

близькими потребами. Усе почалося в дитячому садку Razlicak і Центрі дітей, що погано чують, Slava Raskaj. За підтримки ЮНІСЕФ там розпочався спільний проєкт, метою якого є знайомство малюків з літературою і відповідно допомога при контактах із зовнішнім світом. Останнє хорватське дослідження ЮНІСЕФ показало, що хоч читання вголос розвиває у дітей мовлення та комунікативні здібності, у тисячах сімей читати не заведено. Усього п'ятнадцять хвилин читання вголос протягом одного дня здатні прищепити любов до друкованого слова на все життя, не кажучи про підготовку до школи та покращення стосунків з батьками. Перші читання відбулися у найбільшому бібліотечному центрі Загреб – бібліотеці імені Богдана Огризовича. Там же було оголошено і результати дослідження; батьків знайомили із спеціальними техніками читання. Виявляється, при усному читанні дітям необхідно бачити активну міміку і жести – таким чином діти, які погано чують, і діти з синдромом Дауна краще розуміють зміст книги. Ці техніки спрямовані на активну взаємодію з дитиною, стимулюють її самостійно вимовляти звуки, реагувати на сюжет, освоювати нові жести. У рамках кампанії ЮНІСЕФ забезпечувала тренінги про користь таких практик для лікарів-педіатрів, а найбідніші сім'ї отримали дитячі книги безкоштовно.

З метою заохочення учнів старших класів початкової школи проводиться *загальнодержавний конкурс «Вікторина із заохочення до читання»*, який реалізується через мережу публічних і шкільних бібліотек Хорватії та у співпраці з Хорватським центром дитячої книги. Вікторина традиційно проводиться під час Місяця хорватської книги, з 2019 року її адаптовано для відображення на смартфоні. На фінальній церемонії вікторини сприяння читанню публічно розігруються головний та заохочувальні призи та проводиться святкова програма.

Кампанія «Почитай мені» за перші п'ять років охопила понад 50 000 дітей дошкільного віку та їхніх батьків. Хорватська асоціація читання залучила до спільної роботи над популяризацією читання бібліотекарів та педіатрів. Разом вони створили цілісну систему інформування дорослих чому важливо читати дітям. «Почитай мені» допомагає підібрати літературу за віком дитини, поширює інформаційні матеріали про користь читання. Кампанія приваблює хорватських знаменитостей, а ще спеціальним транспортом вирушає до найвіддаленіших куточків країни, щоб привезти книжки маленьким читачам.

У 2022 році Міністерство культури та медіа Республіки Хорватія презентувало *програму «Народжені читати»*. Проєкт реалізовуватиметься до 2027 року в рамках Національної стратегії заохочення читання з метою розвитку читання із задоволенням і розумінням передусім для педіатрів, а також вихователів та бібліотекарів, які спеціалізуються на роботі з дітьми. Усім педіатрам надаватимуться книжки з картинками, а разом із поясненням батькам, чому важливо і як читати дітям, вони подарують книжку з картинками кожній дитині від 6 місяців до семи років. На другому етапі заходи щодо заохочення читання проводитимуться у співпраці з дитячими садками, а на третьому – з бібліотеками.

ШВЕЦІЯ – шведська секція ІВВУ заснована у 1956 році. Окрім міжнародної співпраці в рамках діяльності ІВВУ секція у Стокгольмі присуджує власні премії: Премія Гуллівера – особі, «яка своєю працею критичного, теоретичного чи практичного характеру зробила значний внесок у покращення розуміння дитячої та юнацької літератури», Премія Пітера Пена та Срібні зірки Пітера Пена – щороку книжці для дітей або юнацтва високої якості за певними критеріями. Очолює секцію у Стокгольмі Маргарета Улььстрьом.

У Швеції діти вчать читати з раннього віку. Це пояснюється тим, що шведську освітню систему розроблено таким чином, що діти знайомляться з читанням і письмом змалечку. А робота дитячого бібліотекаря починається зі співпраці з медичними працівниками, які тільки ведуть прийом майбутніх батьків. Коли дитина вже народилася, батькам наголошують не лише на важливості розвитку мовлення, а й читання вголос. Батькам дарують «Першу книгу дитини» – збірку пісень, віршів, лічилок, перших казок, до якої додається диск, на якому записані усі тексти. Пізніше дитині дарують «Другу книгу дитини», призначену для дітей дошкільного віку. Багато муніципальних округів підхоплюють щорічно цю ініціативу, даруючи кожній дитині до 8 років на день народження книгу, яку бібліотека підбирає відповідно до віку.

«Почитай мені, татку» – партнерський проєкт видавництва «Книга для всіх», Конференції шведських профспілок, освітньої асоціації робітників і бібліотек. Його мета – розвиток читання і збільшення числа татусів, які самостійно читають своїм дітям. Проєкт проводиться у форматі одноденних зустрічей із письменниками-чоловіками, які розповідають про свій творчий шлях і роботу. На таких зібраннях присутні також вчителі літератури, з якими важливість читання обговорюється у такий спосіб, щоб заохотити батьків. До програми також включено відвідування бібліотеки і бесіда з бібліотекарем, під час якої роз’яснюється система бібліотечного каталогу тощо. Ввечері татусі повертаються додому з сумкою, повною дитячих книжок. Часто влаштовуються і подальші зустрічі у бібліотеках, де їх інформують про літературні новинки для дітей. Результатом проєкту є те, що багато татусів починають читати своїм дітям, а багато хто з них починає активно читати також заради власного задоволення.

Результати шведських досліджень останніх років свідчать про зниження інтересу до книги та читання у підлітковому середовищі, тому бібліотеки особливо увагу приділяють роботі з цією групою читачів. Для підлітків 11-13 років працюють клуби книголюбів, на зустрічах яких читають та обговорюють нові книги. Також оформлені так звані «Яблучні полиці», мета яких – доставити радість читання дітям із функціональними порушеннями. Назва та символ полиці – барвисте червоне яблуко – виникли завдяки спонсорству Apple. Сьогодні такі «яблучні полиці» є у кожній бібліотеці Швеції.

Взагалі у Швеції є офіційна посада амбасадора з дитячого читання, найголовнішим завданням якої є промоція читання серед дітей, підлітків і зацікавлених дорослих. Наразі її обіймає Йоанна Ліндбек.

ЯПОНІЯ — японська секція *IBBY (JBBY)* заснована у 1974 році. *JBBY* проводить міжнародні книжкові виставки в Японії, які надають японським читачам інформацію про світові книги, а також популяризує японські дитячі видання в усьому світі. Секцію із резиденцією в Токіо очолює пані Юміко Сакума.

Виховання культури читання у Японії має давню історію та ґрунтовну соціально-матеріальну основу. Невипадково Японію називають «країною загального читання». Японський педагог Такасі Сайто, автор книги «Сила читання», писав про те, що читання є здатністю самовираження та саморозвитку людини. Сьогодні Японія напевне єдина у світі країна, де прийнято закон про підтримку читацької активності дітей, здійснено масштабну національну політику підтримки дитячого читання та бібліотек, що працюють з дітьми. На відміну від країн Європи, де аналогічна політика була здійснена ще у 1980-1990-і рр. XX ст., країни Азії і Японія в їх числі розвинули і планомірно здійснили її лише на початку нового століття. Акцент у ній був зроблений на читанні підростаючого покоління та посиленні ролі й суспільної значимості різних типів бібліотек.

У 2001 р. був прийнятий «Закон про підтримку читацької діяльності дітей». Мета Закону – виробити основні принципи просування читацької діяльності дітей, визначити обов'язки держави та органів місцевого самоврядування, а також проводити комплексну та систематичну політику шляхом вирішення необхідних питань, що мають відношення до просування читацької діяльності дітей, і таким чином сприяти їхньому здоровому розвитку. Закон встановлював відповідальність національних і місцевих органів влади, батьків, установ, які мають відношення до дітей (школи та бібліотеки тощо) задля того, аби вживати заходів та здійснювати діяльність з підтримки дитячого читання; а також визначив 23 квітня «Днем дитячого читання в Японії». Відповідно до Закону у 2002 році прийнято «Основний план підтримки читацької активності дітей», згідно з яким усі префектури (47 найбільших адміністративних одиниць місцевих органів влади в Японії) розробили власні Плани підтримки читацької активності дітей. З 2002 по 2004 рр. місцеві спільноти по всій країні отримали субсидії у розмірі 13 мільярдів ієн на фінансування шкільних бібліотек.

У 2005 р. було ухвалено новий «Закон про підтримку культури читання та письма», розроблений Японською Бібліотечною Асоціацією. Закон визначив основну концепцію підтримки культури письма та читання і в рамках її реалізації сформулював обов'язки національних та місцевих органів влади. Відповідно до цього закону у перший день Тижня Читання книг (27 жовтня) – кампанії на підтримку читання, розпочатою бібліотечною асоціацією Японії, Радою з підтримки читання книжок ще у 1947 р. – оголошений Днем культури читання та письма.

Цікавий досвід із залучення дітей до читання пропонує «Бунко» – унікальний тип приватної дитячої бібліотеки Японії, керованої групою волонтерів. Загальна кількість «бунко» по всій країні становить близько 4000 на сьогоднішній день. Розташовані вони у різних місцях: приватних будинках, храмах, церквах, супер-

---

маркетах та в будь-якому іншому місці, де можна зібрати книги, і де діти можуть вільно зібратися. «Бунко» відрізняються один від одного кількістю книг – деякі з них мають книжковий фонд понад 10 000 книг, а інші – менше 100. Обслуговування та форми роботи «бунко» такі ж, як у дитячих відділах публічних бібліотек: видача книг додому, читання вголос, обговорення прочитаного, лялькові вистави та інші форми роботи, які допомагають прищепити дітям любов до книги. Створюючи «бунко», переслідувалася мета не лише збільшення їх кількості – це своєрідна лабораторія вивчення читацького попиту. Основним фактором, що призвів до створення приватних бібліотек для дітей, була недостатність публічних бібліотек. Вони зробили великий внесок як унікальні розповсюджувачі книг для дітей і батьків, а також відіграли важливу роль у просуванні якісної дитячої літератури і у створенні кращого середовища для читання. Вони заслуговують на те, щоб про них говорили, як про один із найкращих прикладів сімейного читання, де зібралися бібліотекарі та дослідники із різних країн – усі, хто цікавиться різними шляхами залучення дітей до книг.

З метою поглиблення громадського інтересу та розуміння дитячої читацької діяльності започаткована *Національна кампанія сприяння дитячому читанню*, програма якої передбачає розповсюдження плакатів та проведення фестивалів, присвячених Дню дитячого читання, проведення досліджень ефективних і практичних методів сприяння читацькій діяльності дітей.

Щоб створити суспільство, що читає, потрібно діяти усім світом, розвивати звичку до читання з дитинства. Можна з упевненістю сказати, що організація дитячого читання в Японії є успішною і позитивно впливає на формування сприятливої соціальної атмосфери країни.

ВИСНОВКИ

Читання має фундаментальне значення для функціонування в сучасному суспільстві, підсилює формування особистості, стимулює критичний сенс, поглиблює вміння зосереджуватися, розвиватися та набувати навичок передачі знань, окрім, звичайно, основних – здатності читати і писати. Усі ці навички є центральними у світі, де на нас щодня звалюються великі обсяги інформації. Але так само важливим для кожного є хороший і естетичний досвід – радість, яку приносить читання. Література дає нам можливість формувати власні образи, бачити світ очима інших людей.

Чому важливо читати? Так ми відкриваємо для себе нові поняття, знання, інформацію тощо. Книги, журнали і навіть Інтернет – чудові засоби навчання, що потребують вміння читати та розуміти прочитане. Людина, що вміє читати, може здобути освіту в будь-якій галузі, яка її цікавить. Ми зараз живемо в епоху, коли переповнені інформацією, але читання – це головний спосіб скористатися нею.

Відомо, що з огляду на активний розвиток новітніх технологій жага до книги мешканців планети щороку стрімко падає. Сьогодні проблемою непопулярності культури читання дуже занепокоєні лідери багатьох країн світу, проводиться системна державна політика підтримки дитячого читання, важливими напрямками якої є проведення соціологічних досліджень щодо стану та пріоритетів читання дітей і різноманітних заходів з його підтримки; розроблення та реалізація довготривалих Національних програм підтримки читання, до яких залучаються автори, видавці, бібліотекарі, педагоги, дослідники; цільове фінансування програм видання якісної дитячої літератури, комплектування дитячих і шкільних бібліотек; стимулювання письменників до необхідності створення якісних дитячих книг. У розвитку читання зацікавлена сама держава і зростання його ролі в житті кожної окремої людини тут напряму пов'язують із розвитком демократії і виділяють значні ресурси на підтримку читання.

Вже багато років по всій планеті впроваджуються масштабні державні програми, які стимулюють читання, адже залучення до читання стало усвідомлюватись у світі не лише як педагогічна, але й як соціальна загальнодержавна проблема, що отримала суспільне звучання. Проблема просування читання, як і боротьба з «вторинною» неграмотністю, сьогодні актуальні в світі. У всіх країнах існує тенденція до об'єднання зусиль держави і різних громадських організацій, оскільки найбільш ефективна робота можлива лише у тісній взаємодії.

Для відновлення в суспільстві позитивного іміджу дитячого читання спостерігається суттєве збільшення уваги до дитячої книги та престижності читання шляхом створення телевізійних дитячих передач, художніх та документальних фільмів, мультфільмів на підтримку читання; залучення до активної промоції читання авторитетних для дітей героїв, акторів, співаків, спортсменів; формування позитивного образу дитини як читача безпосередньо в дитячих книгах та всіляка реклама дозвілля з книгою; прищеплення любові дітям у дошкільних закладах, школах, шкільних та дитячих бібліотеках.

Впроваджуючи в життя цікаві проєкти, забезпечуючи спілкування дітей із книгою, авторами, залучаючи їх до читання, не тільки створюється культ книжки. Читання перетворюється з примусу на читання – життєву потребу, читання – задоволення, читання – комунікацію. Адже інтелектуальною, духовно багатою та високорозвиненою нацією може бути тільки читаюча нація.

ДЖЕРЕЛА:

Американські бібліотеки для дітей [Електронний ресурс] // Видавництво Старого Лева : [вебсайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <https://starylev.com.ua/blogs/amerykanski-biblioteky-dlya-ditey>. — Назва з екрану.

Андрейців І. Що і як читають у Японії, Туреччині, Фінляндії, Бразилії та Польщі. Чому нам варто у них повчитися [Електронний ресурс] / І. Андрейців // Українська правда : [вебсайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <https://life.pravda.com.ua/culture/2019/10/22/238623/>. — Назва з екрану.

Бондар С. Література з акцентом: Нідерланди [Електронний ресурс] / С. Бондар // Читай : [вебсайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <https://chytay-ua.com/view.php?id=980>. — Назва з екрану.

Важливо, щоб ваші батьки прочитали цю книжку (а ваші діти радітимуть, якщо і ви це зробите) / Перрі, Філіппа ; пер. з англ. Д. Петрушенко ; дизайнер обкл. С. Кривошей. — Харків : Vivat, 2020. — 285, [1] с. — (Саморозвиток). — Бібліогр.: с. 272-276. — Програма поповнення фондів, 2021. — 1500 пр. — ISBN 978-966-982-217-8.

Всесвітній день письменника та Всесвітній день читання вголос : практичний досвід: методичний коментар до проведення / З. Г. Жеребкіна, Т. І. Писаренко // Шкільний бібліотекар. — 2020. — № 2. — С. 4-8. — Бібліогр.: с. 8.

В яких країнах люди читають найбільше і найменше? Неочікувані результати [Електронний ресурс] // Тексти : [вебсайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: https://texty.org.ua/fragments/75299/V_jakyh_krajinah_ludy_chytajut_najbilshe_i-75299/. — Назва з екрану.

Воронюк Л. Книги у Франції читають, бо вони доступні [Електронний ресурс] / Л. Воронюк // Міжнародний фонд відродження : [вебсайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: https://www.irf.ua/knigi_u_frantsii_chitayut_bo_voni_dostupni/. — Назва з екрану.

Горветт З. Сила читання: як привчити себе до книжок [Електронний ресурс] / З. Горветт // BBC : [вебсайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <https://www.bbc.com/ukrainian/vert-cap-47362612>. — Назва з екрану.

Гречанюк Л. Як вивчають літературу там: досвід Швеції [Електронний ресурс] / Л. Гречанюк // Букмоль : [вебсайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <https://bokmal.com.ua/life/yak-vyvchajut-literaturu-tam-sweden/>. — Назва з екрану.

Дордюк А. Читають всі! Скрізь [Електронний ресурс] / А. Дордюк // Чотомо : [вебсайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <https://chytomo.com/natsionalni-knyzhkovi-aktsii-svitovyj-dosvid-2021/>. — Назва з екрану.

Как читать стало модно? Опыт США, Бразилии, Хорватии, Польши и Канады [Електронний ресурс] // НВ : [вебсайт]. — Електрон. дані. — Режим досту-

пу: <https://nv.ua/ukraine/navishcho-ukrajincyam-chitati-knizhki/kak-privit-lyubov-k-chteniyu-rebenku-i-vzroslym-opyt-drugih-stran-zachem-chitat-knigi-50182585.html>. — Назва з екрану.

Книжка, яка допоможе полюбити книжки навіть тим, хто не любить читати! : для дітей і дорослих / Буше, Франсуаза ; пер. з фр. Л. Дяченко. — Київ : Арт-букс, 2019. — 112 с. : іл. — 5000 пр. — ISBN 978-617-7688-29-6.

Круглов В. SOS! Не втрачай реальність – читай книги! [Електронний ресурс] / В. Круглов // ЛІГА.net : [вебсайт]. — Режим доступу: <https://blog.liga.net/user/vkruhlov/article/41528>. — Назва з екрана.

Лепська І. Найкращі досягнення у популяризації читання [Електронний ресурс] / І. Лепська // Book Platform : [вебсайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <http://www.bookplatform.org/uk/resources/137-best-practices-report-on-reading-promotion.html>. — Назва з екрану.

Мильченко Л. Вторинна неграмотність - наслідок кризи читання : книгознавство. Видавнича справа [Електронний ресурс] / Л. Мильченко // Вісник Книжкової палати. — 2022. — № 2. — С. 10-19. — Закінчення. Початок № 1, 2022. — Режим доступу: [https://doi.org/10.36273/2076-9555.2022.2\(307\).10-19](https://doi.org/10.36273/2076-9555.2022.2(307).10-19).

Навіщо читати = Pourquoi lire? : есеї / Данціг, Шарль ; з фр. пер. З. Борисюк. — Львів : Видавництво Анетти Антоненко, 2015. — 211, [4] с. : іл. — (Колекція проЧИТАЙ). — Вип. на зам. Держ. ком. телебачення і радіомовлення України за програмою «Українська книга» 2015 р. — 1000 пр. — ISBN 978-617-7192-36-6.

Навчитися вчитися : як запустити свій мозок на повну / Оклі, Барбара ; пер. з англ. А. Замощний. — Київ : Наш формат, 2018. — 270, [1] с. : іл., портр. — Бібліогр.: с. 261-271. — 3000 пр. — ISBN 978-617-7252-87-0.

Проблема читання і читачецентризм: зарубіжний досвід : зарубіжний досвід / Л. Страйгородська // Шкільна бібліотека плюс. — 2016. — № 15-16. — С. 8-11. — Бібліогр.: с. 11.

Руководство ИФЛА по библиотечному обслуживанию детей в возрасте 0-18 [Електронний ресурс] // Информационного бюллетеня РБА. — 2019. — № 88. — С. 16-23. — Режим доступу: https://repository.ifa.org/bitstream/123456789/240/1/ifa-guidelines-for-library-services-to-children_aged-0-18-ru.pdf.

Сук Сонг Я. Семейные чтения в библиотечном обслуживании детей в Корею [Електронний ресурс] : [Всесвітній бібліотечно-інформаційний конгрес: 72-а генеральна конференція та рада ІФЛА «Бібліотеки: динамічні механізми для знання та інформаційного суспільства» 20-24 серпня 2006 р., Сеул, Корея] / Я. Сук Сонг. — Режим доступу: https://origin-archive.ifa.org/IV/ifa72/papers/081-Song_trans-ru.pdf

Читання книжок як стиль життя та життєва стратегія [Електронний ресурс] // ЛІГАБізнесІнформ : [вебсайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <https://blog.liga.net/user/vkruhlov/article/42143>. — Назва з екрану.

Що читають школярі різних країн світу на уроках літератури [Електронний ресурс] // Social : [вебсайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <https://social.org.ua/1894-shcho-chitayut-shkolyari-riznikh-krayin-svitu-na-urokakh-literaturi.html> — Назва з екрану.

Як 2020 рік змінив підхід до читання у світі [Електронний ресурс] // Шпальта : [вебсайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <https://shpalta.media/2020/11/25/yak-2020-rik-zminiv-pidxid-do-chitannya-u-sviti/>. — Назва з екрану.

Як писали класики : поради, перевірені часом / Семків, Ростислав Андрійович ; обкл. М. Скіра. — Київ : Пабулум, 2016. — 236, [3] с. — Кн. вид. за сприяння Центру літ. освіти. — 2000 пр. — На титулі: Pabulum. — ISBN 978-966-97615-0-7.

Як прочитати книгу : класич. посіб. із розумного читання / Адлер, Мортімер Дж., Дорен, Чарльз Ван ; пер. з англ. І. Дубей та В. Зайця. — Київ : Видавнича група КМ-БУКС, 2018. — 453, [1] с. — 2000 пр. — ISBN 978-966-948-040-8.

Як створюються читаючі нації : з досвіду Великобританії / Нац. б-ка України для дітей ; автор-уклад. О. В. Безручко. — Київ : НБУ для дітей, 2013. — 16 с.

Як читають успішні люди : 8 простих правил [Електронний ресурс] // Javalibre : [вебсайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: https://javalibre.com.ua/blog/Yak_chytayut_uspishni_lyudy_8_prostykh_pravyl. — Назва з екрану.

Ящук І. Підтримка інтересу до читання в новому інформаційному середовищі [Електронний ресурс] / І. Ящук // Філологічний дискурс. — 2017. — Вип. 6. — С. 199-211. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/fild_2017_6_21

National Sections=Національні секції [Електронний ресурс] // IBBY : [вебсайт]. — Електронні дані. — Режим доступу: <https://www.ibby.org/ibby-worldwide/national-sections>. — Назва з екрана.

Методичний лист

Світові практики промоції дитячої книги і читання: історія впровадження та сьогодення

Відповідальна за випуск А.І. Гордієнко

Укладач: Т.М. Кузілова

Редактор: О.А. Кадькаленко

Комп'ютерна верстка Н.В. Ярчак

Підписано до друку 15.02.2023 р.

Зам. № 30. Тираж 25 прим.

Видавець та виготовлювач

НБУ для дітей

вул. Я. Корчака, 60, м. Київ, 03190

Тел./факс: 400-65-87, тел.: 400-39-96, 400-41-44

www.chl.kiev.ua

library@chl.kiev.ua

